

Bastion „U Božích muk” v Praze na Karlově – dosavadní poznatky archeologického a stavebně historického průzkumu

PETR STAREC & LADISLAV VALTR

1. Úvod

V souvislosti s bezpečnostním opatřením u opěrné zdi parku Folimanka a s přípravou projektu rekonstrukce jižní opěrné zdi bastionu „U Božích muk” na Karlově byly od r. 2001 do současnosti prováděny v areálu barokního bastionu stavební a zemní práce doprovázené archeologickým a stavebně historickým průzkumem (obr. 1).

2. K problematice stavebně historického průzkumu a archeologického výzkumu lokality

Stavebně historický průzkum části pražské fortifikace v úseku mezi ulicemi Na Slupi – Horská (bastion „U Božích muk”) byl z metodického pohledu kombinací standardních metod (studium písemných pramenů a literatury, ikonografie a plánové dokumentace, dále deskripce a interpretace) a metod sondážních. Pro výsledky stavebně historického průzkumu byly využity sondy prováděné stavbou pod odborným vedením zpracovatele stavebně historického průzkumu a spoluautora tohoto příspěvku. Tyto sondy byly realizovány v místech narušených částí konstrukcí, které byly během stavebních prací přezděny. Dále byly pro stavebně historický průzkum využity poznatky z interpretace sond a zásahů prováděných restaurátory při obnově autentických stavebních konstrukcí.

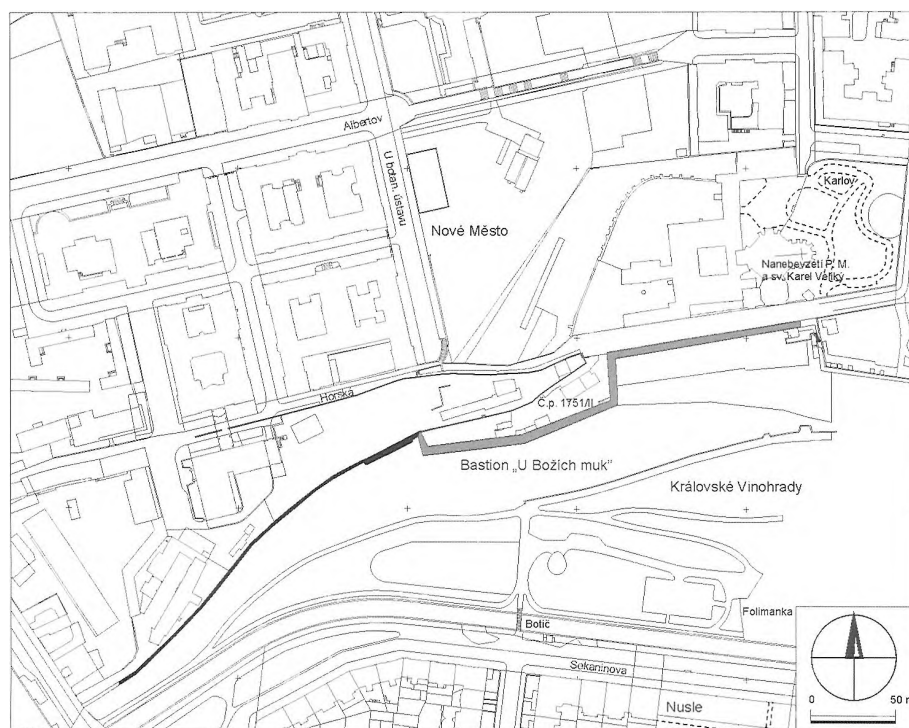
Významným přínosem pro poznání stavebního vývoje bastionu „U Božích muk” a pro rekonstrukci průběhu původní novoměstské gotické hradby uvnitř bastionu byl předstihový záchranný archeologický výzkum prováděný archeologickým oddělením Muzea hlavního města Prahy. Tento archeologický výzkum byl prováděn v letech 2001–2003 podle postupu zdejší stavební aktivity, a to v součinnosti se stavebně historickým průzkumem a podle požadavků památkového dozoru pražského pracoviště Národního památkového ústavu¹.

¹ Všechny sondážní průzkumy prováděné během opravy opevnění měly charakter doplňkových průzkumů ve vztahu ke zpracovávanému komplexnímu stavebně historickému průzkumu. Původní elaborát stavebně historického průzkumu zabírá totiž větší rozsah opevnění. Spolupráce archeologa a zpracovatele stavebně historického průzkumu na využití dokumentovaných sond a jejich společné interpretaci vedla metodicky až ke stavebně

Cíle stavebně historického průzkumu byly v souladu s požadavky orgánů statní památkové péče² následující:

1. Rozlišení historických stavebních etap ve sledované části opevnění,
2. Zjištění původní úrovně barokního terénu bastionu „U Božích muk“,
3. Rekonstrukce průběhu gotické hradby barokním bastionem.

V návaznosti na výše uvedené požadavky byl stanoven i úkol předstihového záchraného archeologického výzkumu spočívající ve zjištění stavu zdí a vnitřních terénů plochy bastionu s ohledem na výskyt movitých archeologických památek a reliktů středověkého opevnění Nového Města pražského. Vzhledem k tomu, že plán sanace plochy bastionu od náletových dřevin a od zjevných recentních navážek počítal s pozdějšími zemními úpravami terénu, bylo konečným cílem archeologického výzkumu (shodným se stavebně historickým průzkumem) zjištění původní podoby bastionu po jeho výstavbě v barokní době.

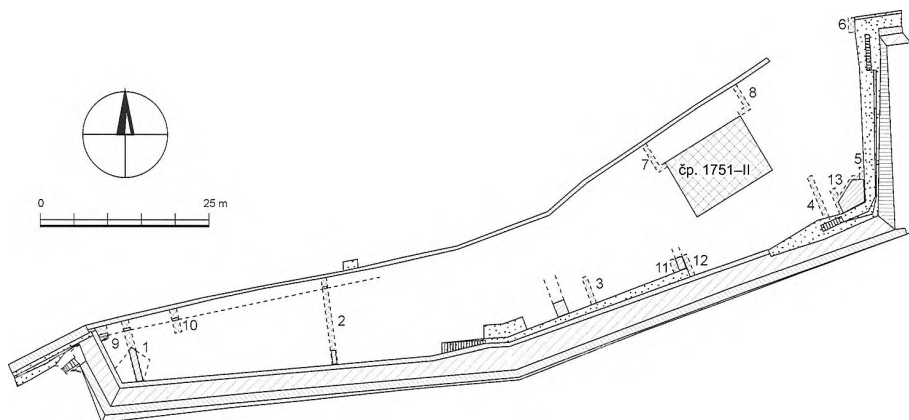

Obr. 1: Polohopisná situace zachované linie gotického opevnění Nového Města pražského od ulice Na Slupi po bastion „U Božích muk“ v Praze na Karlově. Polohopisný obsah byl odvozen z katastrální mapy.

archeologickému průzkumu, což se týká exponované historické části fortifikace: styk středověkého novoměstského opevnění a bastionu „U Božích muk“.

² Rozsah stavebně historického průzkumu by určen ve vyjádření tehdejšího Státního památkového ústavu v hlavním městě Praze č.j. 10196/01/R/Rů ze dne 25. 7. 2001.

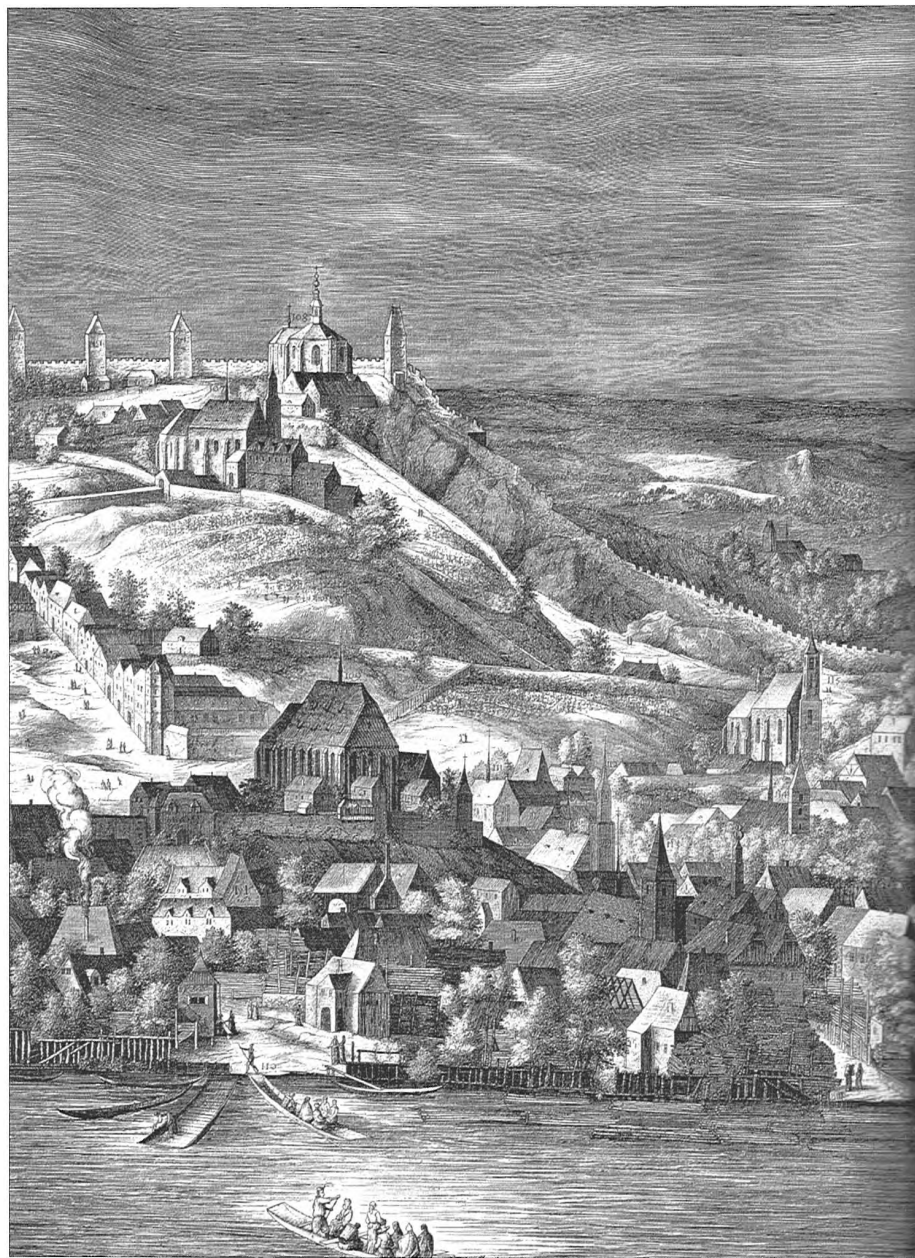
V první etapě archeologického výzkumu v r. 2001 byly na ploše bastionu realizovány zjišťovací sondy 1 až 5 (obr. 2), které měly svou dispozicí zjistit stávající stav této památky a řešit výše uvedené úkoly. Vzhledem k tomu, že prvotním cílem archeologického vý-

Obr. 2: Bastion „U Božích muk“ na Karlově. Situace archeologických sond 1–13 (šedě) a v nich zjištěného zdiva (světle). Kresba P. Starec.

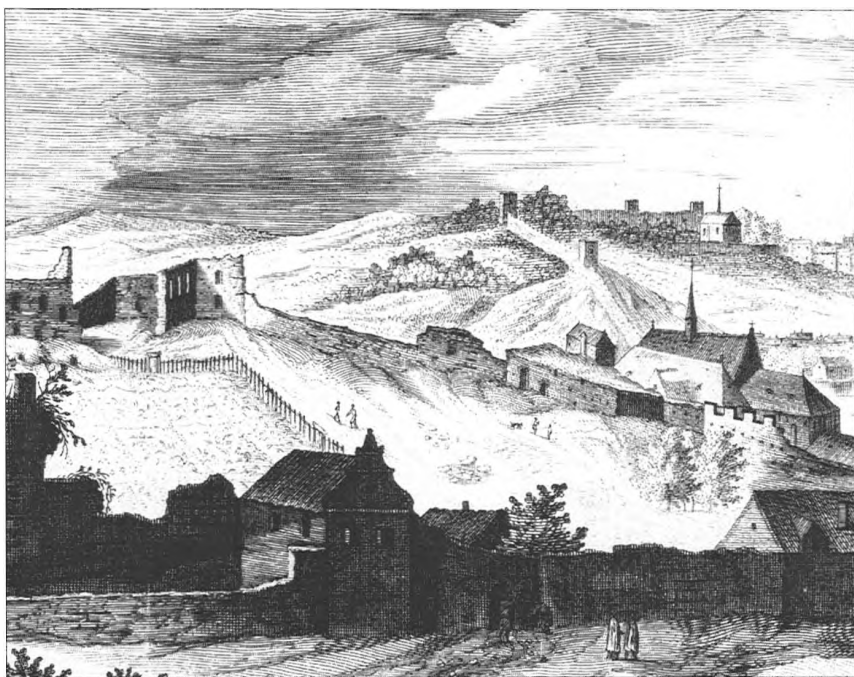
Obr. 3: Východní terasa bastionu s objektem čp. 1751/II v době zahájení rekonstrukce jižní opěrné zdi v r. 2001 a sanace náletových porostů. Foto P. Starec.

Obr. 4: Sadelerův prospekt, 1606 (výřez).

zkumu bylo odpovědět na otázku, zda je možné na současné ploše barokního bastionu provádět plošné zemní úpravy (např. snížení povrchu terénů zejm. v západní dolní části bastionu z důvodu bezpečného zpřístupnění), aniž by byl dotčen původní stav a celková dispozice této barokní památky, byl rozsah rekonstrukčních prací určující pro stanovení maximální hloubky archeologických sond. Limitem se proto stala úroveň o ca 1,5 m nižší než koruna jižní opěrné zdi v západní části bastionu.

Ve smyslu požadavků dalších revitalizačních prací byly v r. 2002 provedeny další zjišťovací sondy 7 a 8 (obr. 2). Tato etapa archeologického výzkumu se zaměřila na situaci terénů v interiéru bastionu v těsném sousedství se samostatně stojícím objektem čp. 1751/II v havarijním stavu (obr. 3) a na zjištění jeho základových poměrů, z důvodu případné další sanace objektu. Sonda 9 (obr. 2) zjišťovala stav nadloží v místech kontaktu bastionu s původní hradební zdí Nového Města pražského.

Obr. 5: Sadelerovo vyobrazení Vyšehradu z roku 1606 (detail).

Zjišťovací archeologický výzkum sledoval dále sondou 6 (obr. 2) stav historických terénů a podmínky založení zdi při východním vstupu do nynějšího areálu bastionu v ulici Horská. V roce 2003 se archeologická dokumentace zaměřila na situaci terénů ve východní polovině interiéru bastionu (obr. 2: sonda 11 až 12) a na ověření dosavadních poznatků v rekonstruované západní části bastionu, kde existovala možnost objevení reliktního gotického opevnění (obr. 2: sonda 10).

Konečně sondou 13 na východním konci bastionu byla zkoumána situace zdiva, které bylo objeveno v r. 2001 v sondě 5 (obr. 2). Závěrem byla provedena i archeologická dokumentace odkrytých stupňů schodů vytesaných do skalního podloží na západním úpatí jižní opěrné zdi při styku původního novoměstského opevnění a barokního bastionu (obr. 13).

3. K morfologickým a geologickým podmínkám lokality

Nejvýraznějším prvkem tohoto sledovaného úseku novoměstského opevnění je jižní opěrná zeď bastionu, která svým špatným technickým stavem vyvolala již dříve zmíněné stavební práce. Dočasná stavební opatření od konce 90. let sloužila jednak k zamezení volného přístupu ke zdi, jednak k vypracování podmínek pro zpracování, schválení a realizaci projektu rekonstrukce zdi, resp. celého areálu opěrné zdi s bastionem.

Obr. 6: Pohled na bastion s hranolovým tělesem v kontaktu s gotickou hradbou, konec 19. století (AMP 1/4050).

Opěrná zeď je vedena pod parc. č. 2462/1 a 2462/2, a to v kat. území Nového Města. Začátek zdi je na východě u Nuselského mostu. Odtud přechází v rozšířený ostroh a pokračuje dále napříč údolím po terénní hraně až do ulice Na Slupi, kde končí. Kolem zdi nevede žádná komunikace a je tedy přístupná pouze volným terénem. V několika úsecích své trasy je zeď postavena na dodnes viditelném skalním hřebetu s ostrým srázem směrem k jihu.

Povrch vlastního bastionu „*U Božích muk*“ je rovinného charakteru se dvěma svahem oddělenými terasami. Tento exteriér byl na počátku stavební akce přirozeně zatravněn s velkým výskytem vzrostlých náletových křovin a dřevin (obr. 3). Na výše položené východní terase bastionu objemné hromady stavební suti ze starších demolí různých původu, včetně nahromaděných novodobých odpadků domovního charakteru.

Obr. 7: Detail bastionu s hranolovým tělesem v kontaktu s gotickou hradbou, konec 19. století (AMP 1/4050).

Tvářnost terénu v prostoru opěrné zdi u parku Folimanka i celé trasy zdejších hradeb byla zásadně dotčena především činností Vltavy a jejích pravobřežních přítoků v měkkých ordovických horninách. Při postupném zahlubování největšího pravobřežního přítoku – Botiče bylo vytvořeno od východu pražské kotliny hluboce zaříznuté Nuselské údolí se strmými svahy. Meandr Botiče prochází mezi skalními výběžky tvořenými pevnými letenskými drobovými břidlicemi a souvrstvím křemenců, které se vyskytují ve vyšších polohách letenských vrstev. Strmé svahy pod Karlovem nad Folimankou, na kterých bylo novoměstské opevnění v této části vystavěno, jsou tedy tvořeny letenskými břidlicemi s vložkami tvrdých křemenců. Vrstvy jsou zde ukloněny 45–55° k SZ, což odpovídá i archivním geologickým poznatkům (např. *Záruba 1948, 52*).

Předpokládáme, že plochy severně od původní gotické hradby, resp. barokního opevnění v pásu od Karlova k Nuselskému mostu, byly významně změněny příslušnými zemními úpravami při těchto fortifikačních realizacích. Především však byly prostory bastionů dosypávány na novou výrazně vyšší úroveň. Původní terény zůstaly, pokud se zachovaly, uloženy v hloubkách mimo dosah zatímního archeologického výzkumu i předpokládaných stavebních úprav ve vnitřním prostoru bastionu „U Božích muk“.

4. Stavebně historické poznatky z probíhajícího průzkumu

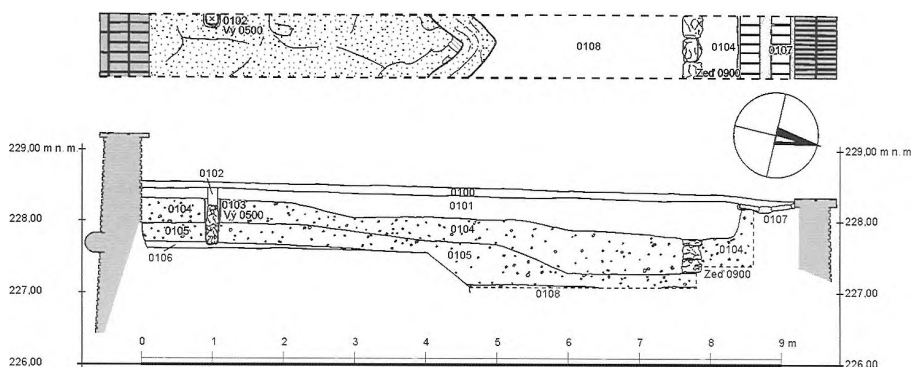
Stavební historie budování hradeb začíná, stejně jako u ostatních úseků, v den sv. Marka (26. března) r. 1348 kdy byl podle kronikáře Beneše z Veitmile položen základní kámen k „velmi silné hradbě s branami a velmi vysokými věžemi od hradu Vyšehradu až na Poříč“. Podle záznamů v kronikách bylo opevnění Nového Města dokončeno v krátkém čase, a to do dvou let.

Obr. 8: Detail ze Souboru plánů pražského opevnění z roku 1850 (MMP i.č. 41949).

V námi zkoumaném úseku jde o méně opevněnou partii od Vyšehradu ke Karlovu, kde přirozený výše nastíněný členitý terén sám o sobě poskytoval určité zabezpečení. Většina písemných a ikonografických pramenů popisuje hradbu v tomto úseku bez věží (kromě jediné na Slupí). Je proto pochopitelné, že pro neschůdnost terénu nebyla v tomto úseku

ani žádná brána. S výjimkou zbytků konstrukcí hradby při patě Vyšehradu a zbytků při drážním tělese mezi ulicemi Neklanova a Na Slupi se jedná o jedinou zachovanou část středověkého novoměstského opevnění, končící v průniku do barokního bastionu „U Božích muk“. V tomto úseku je hradba 2–3 m široká, zpravidla více jak 6 m vysoká³, s obranným ochozem, zakončeným cimbuřím (později vyzděným).

Obr. 9: Archeologická sonda 1 na západní ploše bastionu dobře reprezentuje podobnou nálezovou situaci jako v sondách 2, 9 a 10. Řez 1 v severojižním směru zachytil pod dnešním povrchem zatravněného terénu s hnědočernou písčitou hlínou (0100) úroveň tmavě hnědé písčité hlíny (0101) občas prorostlé kořeny náletových křovin a dřevin. V celé ploše sondy pokračuje mocné souvrství šedého (0104) a tmavě šedého (0105) středního písku s mírným zastoupením malých a středních oblázků a opukových kamínků. Další nahodilou příměsí jsou zde malé kamínky bídlice, malé a střední fragmenty cihel a prežů. V jižní části sondy se objevuje pod tímto zásypovým souvrstvím opěrná zeď jihozápadního nároží bastionu. V severní části sondy pokračují dále do hloubky zásypy složené z šedé jemné maltové drti (0106) a šedobílého jemného písku (0108). I zde se vyskytují malé oblázky a malé fragmenty cihel a prežů. Při severní opěrné zdi bastionu byl pod zatravněným terénem odkryt odvodňovací žlab sestavený z cihel (0107). Před ním pak byla ještě objevena kamenná plenta (Zeď 0900) ze dvou, resp. tří řádek na sucho kladených hrubě otesaných opukových kamenů a bloků. Základová spára této plenty byla ještě nad nejnižší odkrytým písčtým zásypem (0108) v této sondě. Kresba P. Starec.

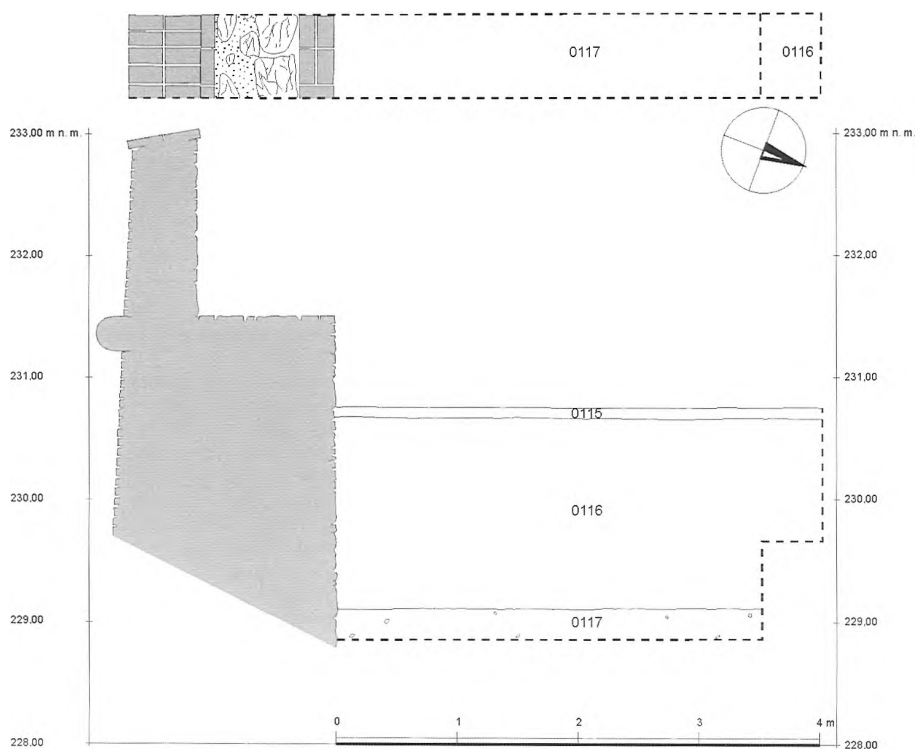
Otázkou zůstává řešení přístupu na ochozy, které bývalo tradičně řešeno přes věže. V tomto úseku nebyla doložena parkánová zeď, ale jen příkop a val. Teprve od Karlova jsou ikonograficky doloženy pevnější hradby s věžicemi.⁴

V rámci přípravy ikonografických podkladů pro stavebně historický průzkum byl tento úsek hradby zobrazen většinou bez věží jako na Sadclerově prospektu z roku 1606 (obr. 4). Jednou z výjimek je rovněž Sadclerovo vyobrazení Vyšehradu z téhož roku (obr. 5), kde

³ Přesné zaměření hradby se dále zpracovává a bude k dalšímu studiu k dispozici. Poznatky o stavební podobě hradby doplňuje také archeologický výzkum NPÚ (Podliska 2000).

⁴ První zde byla strážní věž malířů a štitářů (častěji používaný název zní „malířská“). Tato mohutnější věž (stejná byla v dalším zalomení hradby na Poříčí) měla čtvercový půdorys o hraně asi 11 m, devatenáct řadových věžic bylo menších (7,5–8 m).

je v pozadí vidět sledovaný úsek hradby až ke kostelu na Karlově s věžicemi⁵. Tento rozpor ve vyobrazení vedl k dalšímu studiu ikonografie. Novější ikonografie rovněž dokládá existenci věžic. Fotografie z konce devatenáctého století⁶ (obr. 6) dokládá v průniku středověké hradby s barokním bastionem existenci hranolového tělesa s nahoru ubíhajícími stěnami (obr. 7), jež najdeme i na druhém Sadelerově vyobrazení (obr. 5) Další doklady o existenci věžice či věže v těchto místech už nalezeny nebyly.

Obr. 10: Archeologická sonda 3 ve střední části bastionu s nálezovou situací sutí z demolice účelové zástavby bývalého areálu nemocnice. Řez 3 v severojižním směru zachytil pod nynějším zatravněným terénem (0115) objem různorodého stavebního zásypu (0116), který vznikl demolicí těchto staveb. Stěny jižního ochozu bastionu jsou v těchto místech dosud pokryty omítkou, neboť byly součástí interiéru těchto drobných staveb. Nechybí zde ani fragmenty sanitární keramiky účelově využitého objektu. Teprve od hloubky 1,7 m od povrchu se objevuje středně ulehlý tmavě šedý střední písk s nahodilými malými oblázky (0117). Kresba P. Starec.

⁵ Poslední, či poslední dvě, věžice viditelné na obzoru jsou již součástí další mohutnější linie novoměstského opevnění běžícího podél dnešní Sokolské ulice.

⁶ AMP 1/4050.

Archeologická sonda 9 (obr. 2), jejíž hloubka byla bohužel limitována výše popisovanými podmínkami rekonstrukce zdi bastionu byla situována do tohoto kritického místa.

V jižní části sondy (obr. 14) je patrné zdivo z lomové opuky s výskytem cihel, spojené vápennou maltou. Linie zdiva je orientovaná přibližně rovnoběžně k pokračování gotické hradby a nesouvisí stavebně s kamennou plentou, jež byla nalezena rovněž v sondách 1, 2 a 10 (obr. 2). Nálezová situace, nevylučuje v tomto místě využití staršího gotického tělesa, které lze očekávat ve větší hloubce. Přesnou lokalizaci věžového tělesa v tomto místě může objasnit další již hloubkový výzkum, provedený po celoplošném sejmutí recentních navážek a návratu zdejšího terénu do barokní podoby fortifikace.

Soubor plánů pražského opevnění z roku 1850⁷ (obr. 8), dokumentující nadzemní prvky vnitřní části bastionu, v tomto místě nic nezaznamenává, ačkoli jinak odpovídá nálezům v archeologických sondách č. 1–3 a 11–13 (obr. 2).

5. Terénní poznatky dosavadního archeologického výzkumu

Terénní nálezová situace zjištěná archeologickým výzkumem v dosavadních jednotlivých sondách 1–13 (obr. 2) dokládá, že dnešní stav, resp. výška úrovně povrchu terénu bastionu neodpovídá historické skutečnosti. Svědčí o tom mj. původní poloha triangulačního bodu

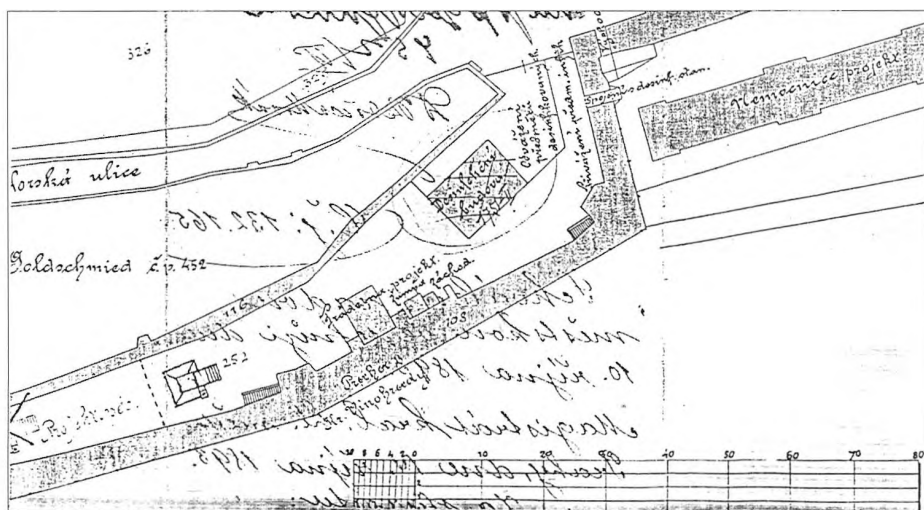

⁷ Sbírka plánů Muzea hl. m. Prahy i.č. 41949.

Obr. 11: Nálezová situace opěrného zdiva v sondě 13 ve východní části bastionu po rozšíření sondy a skryvce nadloží. Pohled od západu. Foto P. Starec.

v západní části bastionu (obr. 9: sonda 1). Zmíněná kóta je v současnosti až v hloubce cca 40 cm, a to vlivem narůstání okolních terénů převážně z divokých navážek v minulosti.

V celé ploše barokního bastionu se pod současným travnatým povrchem nacházejí hlinitopísčité navážky s příměsí různorodého organického materiálu, někdy charakteru domovního odpadu. Tyto navážky jsou na různých místech (zvláště ve východní polovině plochy bastionu, např. obr. 10: sonda 3) doplněny novodobým (19.–20. stol.) stavebním odpadem. Veškerý tento materiál se sem dostával z blízkého i vzdálenějšího okolí formou vyvezeného běžného domovního odpadu. Na některých místech tento smetištní charakter navážek tvořil na počátku výzkumných a stavebních prací v terénu viditelné a objemné hromady. Ty byly před první sanací plochy ještě doplněny menšími haldami přímo z pozůstatků demolice zde dříve stojících objektů (obr. 3).

Obr. 12: Polohopisný plán dezinfekční stanice a infekční nemocnice za Karlovem z roku 1893 (Archiv odboru výstavby městské části Praha 2).

Pod výše zmíněnými navážkami se objevuje původní stavební jádro bastionu, včetně původního zasyvu v podobě šterkopísků nebo materiálu získaného ze stavební a jiné činnosti na pražském území ve své době. Jak terény z moderní doby, tak i z doby výstavby bastionu obsahují řídce volně roztroušené jednotlivé archeologické nálezy (keramické a jiné artefakty), které v tomto případě jsou obvykle již v sekundárním uložení.

Na severní straně bastionu (obr. 9), vedl ca 10 cm pod travnatým povrchem kolem vystupující koruny obvodového zdiva cihlový odvodňovací žlab (šířka ca 0,80 m), jež nejspíše souvisel s parkovou úpravou bastionu 19.–20. století. Před ním pak byla ještě objevena kamenná plenta ze dvou, resp. tří řádek na sucho kladených nahrubo otesaných

opukových kamenů a bloků. Základová spára této plently byla ještě nad nejnižší odrytým písčítým zásypem jádra bastionu. Tato ještě starší úprava povrchu bastionu zřejmě také souvisela s povrchovými úpravami zdejší plochy. Ta byla na západní straně bastionu původně tvořena udusanou rovnou terasou přibližně o 1 m níže než nynější koruna opěrné zdi.

Ve střední části bastionu předpokládáme další zpevněné terasy oddělené opěrnými zdmi. Můžeme proto předpokládat, že ve střední partii plochy bastionu mohou být nějakým způsobem upraveny přechody mezi jednotlivými úrovněmi teras (např. schody). Při další uvažované skrývce recentních navážek lze v těchto místech předpokládat jejich nalezení.

Obr. 13: Detail jednotlivých stupňů schodů po začistění nálezové situace. Foto P. Starec.

Na východním okraji bastionu proti vstupu z ulice Horská byla rozšířením sond 5 a 13 (obr. 2) zjištěna dispozice opěrného zdiva zpevňujícího jihovýchodní nároží bastionu (obr. 11). Zdivo je pevně svázáno s ochozem. Povrch zdiva je dnes 0,2 až 0,3 m pod

nyňjším terénem. Vzhledem k okolní nálezové situaci navážek lze předpokládat, že toto zdivo bylo po barokní výstavbě nejméně 0,7 m nad komunikačním terénem této vstupní první terasy bastionu. S tímto tvrzením koresponduje i zde zmíněný „*Polohopisný plán dezinfekční stanice a infekční nemocnice za Karlovým*“, z r. 1893 (obr. 12), kde je vystupující hmota uvedeného zdiva ještě zachycena. Z toho plyne, že zeď byla ještě viditelná nad soudobým terénem. Dnes už je zdivo překryto recentními navážkami.

Například sonda 4 (obr. 2) okolním nadložím dokládá zjištění ze sond ve východní části bastionu, ze kterých vyplývá, že i zdejší úroveň barokního terénu je nejméně 0,9 m (při ochozu) níže než dnes. Původní povrch vstupní terasy bastionu byl v těchto místech tvořen zřejmě jen sešlapaným povrchem písčitých navážek.

Během archeologického výzkumu v r. 2003 byla provedena i archeologická dokumentace odkrytých stupňů schodů vytesaných do skalního podloží při západním úpatí jižní opěrné zdi při styku původního novoměstského opevnění a barokního bastionu (obr. 2). Celkem 7 stupňů schodiště je vytesáno do vystupujícího úseku břidlic s vložkami křemenců při styku novoměstské gotické zdi a opěrné zdi bastionu. Vrstvy břidlic jsou ukloněny 45–55° k severozápadu. Schody jsou přibližně 0,2 m vysoké a 0,3 až 0,5 m hluboké. Šířka schodů se od nejspodnějšího rozšiřuje směrem nahoru z ca 0,7 na ca 1,0 m. Nejspodnější stupeň má úroveň o 1,2 m níže, než okolní průběh roviny předsazeného úseku opěrné zdi (obr. 13).

Obr. 14: Archeologická sonda 9, jejíž hloubka byla limitována podmínkami rekonstrukce zdi bastionu, odkryla v jižní pravé části patrné opěrné zdivo z lomové opuky s výskytem cihel. Linie zdiva je orientována přibližně rovnoběžně k pokračování gotické hradby a nesouvisí stavebně s kamennou plentou, jež byla nalezena rovněž v sondách 1, 2 a 10. Nálezová situace nevylučuje v tomto místě využití staršího gotického tělesa, které lze ovšem očekávat až ve větší hloubce. Foto P. Starec.

Stupně jsou založeny pouze do odkrytého skalního podloží. Přestože bylo nejbližší okolí částečně do hl. ca 0,2 m zbaveno náletů a zeminy, nebylo zjištěno další vystupující skalní podloží.

Od nejvyššího stupně schodiště pokračuje směrem ke spojnici gotické zdi a bastionu plošina ca 1,2x2,6 m, která je rovněž vytesána do vystupujícího skalního bloku. Úroveň této partie je asi o 0,05 m vyšší, než přilehlá úroveň předsazeného úseku opěrné zdi. Severní část úseku plošiny přilehlé k bastionu je ještě před opěrnou zdí odsekána. Východní partie opěrné zdi je tak založena do odtěženého úseku skalního bloku.

6. Shrnutí

Barokní úsek opevnění vytváří při navázání neúplný bastion „U Božích muk“, který je posazen pod někdejší augustiniánskou kanonii na Karlově. Barokní opevňovací zeď tu má obvyklou podobu, eskarpa je vyzděna z cihel většinou v polské vazbě. Archeologické sondy dokládají průběh barokních terénů bastionu rozčleněných do teras zajištěných v místech zlomů opěrnými zídками. Původní terénní situace je doložena ještě „*Polohopisným plánem dezinfekční stanice a infekční nemocnice za Karlovem*“ z roku 1893 (obr. 12), kde jsou plošně zachyceny v té době ještě nad terén vystupující zděné konstrukce.

Z těchto prvních nastíněných poznatků našeho stále probíhajícího výzkumu vyplývá, že původní barokní terén bastionu začal postupně zanikat po roce 1850, zčásti vlivem divokých skládek sutí a z části v souvislosti se stavební činností související s provozem desinfekční budovy č.p. 1751/II a jejího zázemí na sklonku 19. století. Určité změny terénu však lze předpokládat již ve 30. letech 19. století, kdy byla hradba opravována a na bastionu bylo uvažováno s vyhlídkou. V této době byly doplněny stavební detaily, především nadezdívky poprsních zdí nad úrovní kamenné římsy bastionu. Tento předpoklad vychází z analogií, pro tento úsek opevnění se nedochovala plánová dokumentace. Jako srovnávací materiál může posloužit dochovaný plán opevnění mezi bastionem XXI a XXVII, uschovaný ve Vojenském historickém ústavu⁸. Součástí této dokumentace jsou řezy s navrženými terénními úpravami a návrhy doplněných stavebních detailů.

7. K rekonstrukci trasy původní gotické hradby

Při řešení rekonstrukce průběhu gotické hradby v místě bastionu „U Božích muk“ byla stanovena následující východiska:

1. Žádný z ikonografických pramenů spolehlivě nedokládá původní řešení průběhu gotické hradby v těchto místech. Neexistuje zobrazení paralelně stojících gotických a barokních obranných systémů jako je tomu u dalšího úseku hradby od bastionu Na Karlově (XXX) směrem k zaniklé Svinské bráně.
2. Žádnou z ikonografie hypoteticky doloženou věžici ani zbytky konstrukcí hradby se zatím nepodařilo doložit.
3. Směrem od ulice Na Slupi sleduje hradba přísně terénní reliéf skalního hřbetu, tj. je založena vždy v nejvyšším místě. Z ikonografických pramenů je to patrné zejména na již citovaném Sadelerově prospektu (obr. 4).

⁸ VHÚ 1/5-9

Dosavadní archeologické sondy s limitovanou hloubkou neprokázaly na bastionu pokračování středověké hradby pod stávajícím terénem. Proto při rekonstrukci trasy gotické hradby vycházíme z předpokladu, že zeď i ve svém dalším průběhu sledovala nejvyšší linii pokračujícího skalního hřbetu, a to až ke Karlovu.

Průběh hradby až k ostrožně na východě lze modelově rekonstruovat na základě dochovaného okolního terénu. Předběžná rekonstrukce přitom podporuje výše uváděné terénní poznatky i indicie o existenci věže na západní straně, tj. v kritickém místě kontaktu bastionu a zachované trasy hradby. Přísné vedení hradby po skalním hřbetu, jenž sám měnil k východu svůj směr (viz Sadelerův prospekt, obr. 4) vedlo logicky i k tomu, že hradba byla nucena za místem průniku s dnešním bastionem odskočit k jihu a pak se znovu vychylovala severovýchodním směrem k brance (vyobrazena např. na Huberově plánu z r. 1769), která se nacházela mezi jihovýchodním rohem ohradní zdi augustiniánského kláštera. Hradba dále pokračovala směrem ke strážní věži malířů a štítařů. Tento průběh hradby bude sledován již v rámci provádění další etapy stavebně historického průzkumu při rekonstrukci opevnění směrem k bývalému bastionu sv. Karla Velikého.

Literatura

- Podliska, J. 2000:* Praha 2-Vyšehrad, Neklanova ulice ppč. 161, 163/1, 163/2, 164. Nálezová zpráva o archeologickém výzkumu č. 32/00 PÚPP. Archiv ARÚ AVČR čj. 362/01.
- Záruba, Q. 1948:* Geologický podklad a základové poměry vnitřní Prahy. Praha.